

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної роботи студентів
з дисципліни «Економіка галузевих комплексів»

Харків 2015

Міністерство освіти і науки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

До видавництва й у світ дозволяю
Проректор

І.П.Гладкий

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійної роботи студентів
з дисципліни «Економіка галузевих комплексів»

Всі цитати, цифровий, фактичний
матеріал і бібліографічні відомості
перевірені, написання сторінок
відповідає стандартам

Затверджено
методичною радою
університету
протокол № ___ від _____

Укладачі:

Машлякевич А.О.

Лисенко А.О.

Відповідальний за випуск:

Дмитрієв І.А.

Харків 2015

Міністерство освіти і науки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійної роботи студентів
з дисципліни «Економіка галузевих комплексів»
для студентів денної форми навчання
напряму підготовки 6.030504 - «Економіка підприємства»

Затверджено методичною
радою університету
протокол № ____ від _____

Харків 2015

Укладачі: доц. А.О. Машлякевич
доц. А.О. Лисенко

Кафедра економіки підприємства

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Економіка галузевих комплексів» належить до циклу вибіркових навчальних дисциплін підготовки бакалаврів в галузі знань 0305 – «Економіка та підприємництво» за напрямом 6.030504 «Економіка підприємства» (спеціальність: «Економіка підприємства»).

Метою викладання дисципліни є розвиток теоретичних положень, обґрунтування та розроблення методичних підходів і рекомендацій щодо вивчення розташування галузевих комплексів та сутність їх функціонування.

Предметом даної навчальної дисципліни є галузеві закономірності функціонування економічних комплексів.

Згідно мети, основні завдання дисципліни полягають у формуванні знань, вмінь та уявлень згідно предмету дисципліни.

Після вивчення дисципліни майбутній фахівець повинен

Знати:

- види галузевих комплексів (ГК);
- структуру промисловості;
- що таке міжгалузеві комплекси;
- розташування галузевих комплексів на території України;
- характеристику цих комплексів;
- види продукції, що випускається на підприємствах та її об'єми;
- основні фонди та оборотні активи підприємств;
- кількість працюючого населення України на підприємствах галузевих комплексів;
- шляхи розвитку ГК (державні програми підтримки);
- закономірності розміщення ГК;
- експорт продукції ГК України;
- туризм як окремий комплекс;

Вміти:

- охарактеризувати кожен ГК України;
- визначити перспективи розвитку ГК;

РОЗДІЛ 1

Тема 1. Галузева структура економіки

Тема 2. Суть, роль і місце паливно-енергетичного комплексу в народногосподарському комплексі України.

Тема 3. Металургійний комплекс України.

Тема 4. Машинобудівний комплекс України.

Тема 5. Агропромисловий комплекс України

ТЕМА 1: ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ

Мета роботи: розглянути загальну характеристику галузевої структури економіки та охарактеризувати народногосподарський комплекс України.

Питання до самостійного вивчення

1. Загальна характеристика галузевої структури економіки.
2. Необхідність державного регулювання структурних зрушень у ринковій економіці.
3. Проблеми і перспективи розвитку галузей національної економіки.
4. Розвиток народногосподарського комплексу Харківської області.

Основні поняття

Галузь – це сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності.

Галузева структура – це склад галузей і співвідношення між ними.

Аналіз галузевої структури промислового комплексу регіону (країни, економічного району), що розглядається як система, передбачає такі головні структурні ієрархічні рівні (ступені):

а) міжгалузеві промислові підсистеми - групи галузей (підгалузей) та окремих виробництв, об'єднаних однією метою і єдиною програмою розвитку для досягнення оптимальних

пропорцій між окремими галузями на основі їх збалансованого розвитку. У сфері промислового виробництва країни (регіонів) вирізняють такі агреговані міжгалузеві промислові комплекси: паливно-енергетичний, металургійний, машинобудівний, хіміко-лісовий, будівельний, легкої промисловості, переробні ланки агропромислового комплексу. Для міжгалузевих промислових підсистем характерна найбільша складність структури, вони охоплюють найрізноманітніші виробництва та галузі як добувної, так і обробної промисловостей;

б) спеціалізовані галузі - групи виробництв, подібних між собою за призначенням виробленої продукції (скажімо, паливної промисловості), спільністю використовуваної сировини (наприклад, галузі машинобудування) або характером технології (наприклад галузі хімічної промисловості). Їх називають комплексними галузями. До них належать окремі галузі паливної промисловості, електроенергетична, металургійна, низка галузей машинобудування, хімічна і нафтохімічна, лісова, деревообробна і целюлозно-паперова, будівельних матеріалів, галузі легкої промисловості, текстильна, швейна, шкіряно-взуттєва, харчова, харчосмакова, м'ясна, молочна, рибна тощо

Структура економіки – це співвідношення між сферами виробництва, яке виражає господарські пропорції, стан суспільного поділу праці. Вона являє собою сукупність стійких зв'язків між елементами системи, що забезпечують його цілісність і тотожність самому собі, тобто збереження основних властивостей при різких зовнішніх і внутрішніх змінах.

Питання до самоконтролю

1. На які основні сфери і сектори ділиться національне господарство? Яка їх структура?
2. Дайте визначення поняттям “Галузь”, “Галузева структура господарства” і “Територіальна структура господарства”. Поясніть їх.
3. Які галузі господарства займають провідне місце в національному комплексі України?
4. Сутність народного господарства України.
5. Структура народногосподарського комплексу України.

6. Основні проблеми розвитку та розміщення народного господарства України.

ТЕМА 2: ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль і місце паливно-енергетичного комплексу України.

Питання до самостійного вивчення

1. Паливно-енергетичний комплекс: структура, роль і місце в народногосподарському комплексі України.
2. Сучасний стан вугільної промисловості України.
3. Проблеми і перспективи розвитку нафтової і газової промисловості.
4. Роль енергетики, та особливості її розміщення в народногосподарському комплексі України.

Основні поняття

Вугільна промисловість – сукупність взаємопов’язаних між собою підприємств з видобування, збагачення й брикетування кам’яного та бурого вугілля.

Газова промисловість – сукупність підприємств, що здійснюють видобування, транспортування, зберігання та перероблення природного газу.

Електроенергетика – галузь промисловості, що охоплює виробництво електроенергії, її транспортування, електромережі, котельні та інші об’єкти.

Нафтова промисловість – сукупність підприємств з розвідування і видобутку нафти й попутного нафтового газу, зберігання й транспортування нафти, її переробки; включає нафтодобувну й нафтопереробну промисловість.

Паливно-енергетичний комплекс – сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.

Паливно-енергетичний баланс - система взаємопов’язаних

показників, які характеризують обсяги і структуру видобутку природного палива та виробництва енергетичних ресурсів, а також показники їх споживання.

Питання до самоконтролю

1. Що таке паливно-енергетичний баланс і як його визначають?
2. Охарактеризуйте сучасний стан та особливості розміщення вугільної промисловості України.
3. Назвіть існуючі проблеми та обґрунтуйте перспективи розвитку вугільної промисловості України.
4. Назвіть основні райони видобутку нафти і оцініть рівень забезпеченості потреб України нафтою.
5. Визначте найбільш актуальні проблеми і реальні перспективи розвитку газової промисловості України.
6. Охарактеризуйте галузеву структуру електроенергетики і принципи розміщення електростанцій.
7. Назвіть альтернативні види енергоносіїв.
8. Роль паливно-енергетичного комплексу в системі народного господарства України.
9. Екологічні проблеми розвитку паливно-енергетичного комплексу України.
10. Електроенергетика і науково-технічний прогрес.

ТЕМА 3: МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити структуру та перспективи розвитку металургійного комплексу.

Питання до самостійного вивчення

1. Сутність і структура виробництва металургійного комплексу.
2. Фактори формування та особливості територіальної організації підприємств чорної металургії.
3. Значення кольорової металургії та її сировинна база.
4. Перспективи розвитку металургійного комплексу України.

Основні поняття

Металургійний комплекс України в сучасній ситуації залишається одним з найважливіших чинників подальшого розвитку народного господарства. Сучасний металургійний комплекс України майже повністю зосереджений у Донецькій, Дніпропетровській та Запорізькій областях, де сформувався один з найбільших металургійних районів світу.

Металургія України незважаючи на кризовий стан, є основним постачальником валютних надходжень. Вартість її експортної продукції в окремі роки становила понад 3 млрд. дол., а частка в загальному експорті – 40%.

Кар'єр – підприємства відкритого видобутку сировини.

Металургійний комбінат – це металургійний завод повного циклу, технологічно пов'язаний з коксохімзаходом.

Офлюсований агломерат – це порошкоподібний концентрат залізної руди, який спікається на аглофабриках з подрібненим вапняком та дрібним коксом.

Феросплавний завод – підприємство, яке випускає сплави заліза з легуючими металами (марганцем, вольфрамом, ванадієм).

Питання до самоконтролю

1. Назвіть регіони де знаходяться найкрупніші паливно-сировинні бази чорної металургії.

2. Назвіть умови і фактори розвитку чорної металургії.

3. З якими країнами доцільно закріплювати зв'язки по експорту продукції чорної металургії України?

4. Чи доцільно в сучасних умовах збільшувати виробництво чорних металів в Україні?

5. Визначте особливості розміщення кольорової металургії України.

6. Обґрунтуйте перспективи розвитку кольорової металургії України.

7. Пріоритетний розвиток чорної металургії України в умовах перехідної економіки.

8. Шляхи вирішення проблем розвитку кольорової металургії України в умовах енергетичної кризи.

ТЕМА 4: МАШИНОБУДІВНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль, місце і шляхи розвитку машинобудівного комплексу в економіці України

Питання для самостійного вивчення

1. Роль і місце машинобудівного комплексу в народному господарстві.
2. Принципи і умови розвитку та розміщення машинобудування.
3. Галузева структура машинобудування України.
4. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку машинобудування

Основні поняття

Машинобудівний комплекс – сукупність галузей промисловості, що виробляють машини й устаткування для потреб народного господарства.

Спеціалізація – форма організації виробництва, при якій виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбувається в самостійних галузях чи на відносно відокремлених підприємствах.

Подетальна спеціалізація – полягає в тому, що підприємства виготовляють лише окремі частини, агрегати, вузли або деталі.

Предметна спеціалізація – найпростіша форма, при якій на підприємствах зосереджені виробництва окремих видів і типорозмірів готової продукції.

Технологічна спеціалізація – полягає в тому, що на підприємстві виконують лише окремий технологічний процес.

Кооперування – система міжгалузевих, внутрігалузевих, міжрайонних, внутрішньорайонних економічних зв'язків.

Ресурсозбереження – один з важливих напрямів підвищення ефективності виробництва на основі раціонального, економічного використання усіх видів ресурсів.

Питання для самоконтролю

1. Який вплив чинить машинобудування на розвиток і розміщення продуктивних сил?
2. Визначте галузі машинобудування, для розвитку яких Україна має найкращі передумови і території, де доцільно розміщувати нові підприємства машинобудування.
3. Обґрунтуйте чинники, що впливають на попит на продукцію машинобудування в Україні і на підставі цього визначте перспективи розвитку машинобудування в цілому та окремих його галузей.
4. Яким чином спеціалізація і кооперування виробництва можуть вплинути на територіальну організацію машинобудування України?
5. Що необхідно зробити для стимулювання залучення іноземних інвестицій і в які галузі машинобудування України їх доцільно направляти?
6. Обґрунтуйте основні проблеми та перспективи розвитку машинобудування України.
7. Машинобудування – основа розвитку і розміщення продуктивних сил України.
8. Стан інноваційної діяльності в машинобудуванні України.
9. Назвати основні проблеми і перспективи розвитку машинобудування України.

ТЕМА 5: АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль галузей рослинництва і тваринництва в структурі агропромислового комплексу.

Питання для самостійного вивчення

1. Роль агропромислового комплексу в народному господарстві. Структура і форми територіальної організації.
2. Сільське господарство та його структура.
3. Розміщення галузей рослинництва і тваринництва.
4. Харчова промисловість як основна переробна ланка агропромислового комплексу України.

5. Проблеми і перспективи розвитку агропромислового комплексу України.

Основні поняття

Агропромисловий комплекс – сукупність галузей народного господарства, що зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача.

Агропромислова інтеграція – процес посилення виробничих зв'язків і органічного поєднання сільського господарства з суміжними галузями, що займаються обслуговуванням сільського господарства і доведенням його продукції до споживача.

Інтегральна агропромислова зона – це територіальне зосередження всіх агропромислових комплексів, це зони, які формуються на основі переважно одного спеціалізованого процесу.

Інтегральний агропромисловий район – територіальне зосередження агропромислових підприємств у межах певної частини природно-економічної зони.

Спеціалізований агропромисловий район – територіальне зосередження агропромислових підприємств однієї спеціалізації в межах відповідної спеціалізованої зони.

Питання для самоконтролю

1. Визначте роль агрокліматичних умов у розвитку, галузевій структурі і розміщенні сільського господарства.

2. Назвіть галузеву структуру сільського господарства та його зональну спеціалізацію.

3. Охарактеризуйте передумови розвитку і розміщення рослинництва.

4. Охарактеризуйте тваринництво, його особливості розміщення і зональну спеціалізацію.

5. Назвіть спеціалізовані агропромислові комплекси України та особливості їх розміщення.

6. Закономірності формування територіальних агропромислових комплексів.

7. Харчова промисловість як основна переробна ланка агропромислового комплексу.

8. Назвати проблеми і перспективи розвитку агропромислового комплексу України.

РОЗДІЛ 2

Тема 6. Соціальний комплекс України

Тема 7. Житловий комплекс України.

Тема 8. Транспортний і будівельний комплекси України.

Тема 9. Хімічний і лісопромисловий комплекси України

Тема 10. Туристичний комплекс України

ТЕМА 6: СОЦІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль і місце соціального комплексу України, а також перспективи його розвитку.

Питання для самостійного вивчення

1. Сутність, роль і місце соціального комплексу у суспільному розвитку України.
2. Сучасний стан та особливості розміщення галузей соціальної сфери України.
3. Виробництво товарів народного споживання: сучасний стан та особливості розміщення.
4. Проблеми і перспективи розвитку соціального комплексу України.

Основні поняття

Соціальний комплекс – це сукупність підприємств і галузей, які забезпечують нормальні умови життєдіяльності людей.

Культура – специфічний спосіб організації і розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм і закладів, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей з природою і між собою. Культурою називається також система цінностей, уявлень про світ і правила поведінки, спільних для людей, пов'язаних певним способом життя.

Рівень життя – соціально-економічна категорія, яка характеризує рівень і ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення. Рівень життя відбиває система таких кількісних і якісних показників: загальний обсяг спожитих матеріальних благ і послуг, реальні доходи населення, рівень споживання продовольчих і непродовольчих товарів, а також послуг, розмір оплати праці, умови праці, тривалість робочого і вільного часу, житлові умови, якість обслуговування населення, розвиток освіти, охорони здоров'я, культури тощо.

Соціальна активність – спосіб життєдіяльності, спрямований на зміну соціальних умов з метою задоволення потреб, інтересів, цілей, ідеалів соціальних суб'єктів.

Соціальна інфраструктура – стійка сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини - виробничої, суспільно-політичної, культурної і сімейно-побутової. Це система закладів і організацій, які забезпечують умови для раціональної організації діяльності людей у сфері виробництва, суспільно-політичному житті, сфері культури, сім'ї, побуту.

Соціальний захист – комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах.

Соціальний розвиток – процес еволюційних чи революційних змін у суспільстві та соціальному житті.

Якість життя – категорія, що відбиває рівень задоволення матеріальних і культурних потреб людей: якість харчування, одягу, комфорт житла, якість освіти, охорони здоров'я, сфери обслуговування, навколишнього середовища, рекреації, задоволення потреб в об'єктивній інформації, змістовному спілкуванні, знаннях, творчій праці та ін.

Питання для самоконтролю

1. Які галузі входять до соціального комплексу України.
2. В чому полягає значення соціального комплексу для суспільного розвитку країни?
3. Які чинники визначають розміщення об'єктів соціального комплексу?

4. Охарактеризуйте сучасний стан та особливості розміщення кожної з галузей соціальної сфери України.

5. В чому полягають основні проблеми розвитку соціального комплексу України?

6. Визначте головні перспективи розвитку соціального комплексу.

7. Вплив рівня розвитку соціального комплексу на якість життя населення.

8. Сучасна концепція розвитку соціального комплексу України.

9. Назвати особливості економічних відносин в системі охорони здоров'я.

10. Назвати форми оплати медичних послуг.

11. Охарактеризувати якість та рівень освіти в Україні.

ТЕМА 7: ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль і місце житлового комплексу України, а також перспективи його розвитку.

Питання для самостійного вивчення

1. Організація житлового господарства країни.

2. Особливості економічних відносин у сфері житлового господарства України.

3. Соціальна справедливість у забезпеченні житлом населення країни.

4. Вклад держави в житловий комплекс України.

5. Перспективи розвитку житлового господарства України.

Основні поняття

Житлово-комунальне господарство – це одна з найважливіших галузей господарського комплексу країни, що забезпечує життєдіяльність населення.

Діяльність по забезпеченню використання об'єктів житлового фонду має дві складові:

1) передача житла від одних осіб іншим особам для їх проживання;

2) експлуатація житла.

Передача житла від одних осіб іншим може відбуватися у формах купівлі-продажу, найму, безвідплатного надання в користування або у власність та ін.

Експлуатація житла включає виконання робіт для підтримки його споживчих властивостей:

1. технічне обслуговування будівель (контроль технічного стану; регулювання систем інженерного устаткування : водопостачання, опалювання, електропостачання, газопостачання, ліфтового господарства; аварійно-диспетчерське обслуговування; підготовка до сезонної експлуатації);

2. санітарний стан (прибирання приміщень і місць загального користування будівель, збір і вивезення сміття);

3. охорону і нагляд за приміщеннями;

4. поточний ремонт приміщень, будівель, інженерного устаткування.

До складу житлово-комунального господарства включають чотири підгалузі:

1) житлове господарство;

2) готельне господарство;

3) ресурсне забезпечення житлового фонду і інших будівель та приміщень (водопостачання, теплопостачання, газопостачання, електропостачання);

4) прибирання і благоустрій території населених пунктів (дорожньо-мостове господарство, озеленення, вивезення і утилізація сміття, каналізація).

Поняття *житлова сфера* охоплює житлово-комунальне господарство і галузь житлобудівництва.

Питання для самоконтролю

1. Значення житлового комплексу в народногосподарському комплексі України.

2. Вплив житлового господарства на поглиблення територіального поділу праці.

3. Місце будівництва в розвитку житлового комплексу.

4. Перспективи розвитку житлового господарства України
5. Який вклад держава робить в покращення житлового комплексу країни.
6. Назвати особливості економічних відносин у сфері житлового господарства України.
7. Соціальна справедливість у забезпеченні житлом населення країни.
8. Регулювання державою житлового комплексу України.
9. Охарактеризуйте ресурсне забезпечення житлового фонду країни.
10. Який склад житлово-комунального господарства України.

ТЕМА 8: ТРАНСПОРТНИЙ І БУДІВЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКСИ УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль і місце транспортного і будівельного комплексу України, а також перспективи їх розвитку.

Питання для самостійного вивчення

1. Значення транспорту в народногосподарському комплексі України.
2. Характеристика та особливості функціонування окремих видів транспорту.
3. Проблеми і перспективи розвитку Транспортної системи України.
4. Сутність, структура і роль будівельного комплексу в народному господарстві України.
5. Промисловість будівельних матеріалів України: структура, особливості розміщення і розвитку.
6. Особливості розвитку і розміщення будівництва.

Основні поняття

Транспорт – одна з найважливіших галузей народного господарства, забезпечує виробничі і невиробничі потреби народного господарства і населення в усіх видах перевезень.

Відомчий транспорт – транспорт підприємств і організацій,

який здійснює внутрішньовиробничі, внутрішньогосподарські, внутрішньозаводські, внутрішньоопортові, внутрішньобудівельні та інші зв'язки.

Транспорт загального користування – це транспорт, який здійснює перевезення готової продукції, сировини та напівфабрикатів з місць виробництва до пунктів споживання або подальшої переробки, задовольняє потреби населення у просторовому переміщенні з виробничими або приватними цілями.

Пропускна спроможність транспорту – максимальна кількість транспортних одиниць (автомобілів, потягів, суден, літаків), яку можна пропустити за даний період при певному рівні технічної оснащеності та найефективнішої організації транспортної роботи.

Капітальне будівництво – галузь народного господарства, яка здійснює будівництво нових об'єктів виробничого і невиробничого призначення, а також реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючих.

Капітальні вкладення – фінансові кошти, які призначені для простого і розширеного відтворення основних фондів у виробничій і невиробничій сферах. Капітальні вкладення характеризуються галузевою, технологічною і відтворювальною структурою.

Галузева структура капітальних вкладень – співвідношення між об'єктами капітальних вкладень по галузях народного господарства.

Будівельні організації – до будівельних організацій належать всі загальнобудівельні та спеціалізовані організації, трести (управління) механізації та домобудівні комбінати, пусконаладжувальні організації споживчої кооперації, бурові організації, що виконують глибоке буріння та інші роботи, пов'язані з будівництвом розвідувальних свердловин на нафту та газ. Основною діяльністю будівельних організацій є виконання робіт за договорами підряду.

Будівельно-монтажні роботи – роботи по будівництву виробничих і невиробничих об'єктів і монтажу (установці) в них обладнання. До будівельних робіт відносять: будівництво будинків і споруд, облаштування підвалів, фундаментів і опорних конструкцій під обладнання, роботи з освоєння ділянок, підготовки територій до будівництва, роботи по озелененню і благоустрою, санітарно-

технічні і електромонтажні роботи.

Господарський спосіб будівництва – одна з організаційних форм будівельно-монтажних робіт, при якій об'єкт будується безпосередньо силами підприємств без залучення підрядних організацій.

Питання для самоконтролю

6. Обґрунтуйте місце і особливості залізничного транспорту в економіці України. Назвіть основні залізниці.

7. Визначте місце і особливості автомобільного транспорту. Назвіть основні автомобільні шляхи України.

8. Сформулюйте передумови розвитку водного транспорту, обґрунтуйте його роль і місце в економіці України.

9. Визначте структуру будівельного комплексу.

10. Проаналізуйте фактори, що впливають на розміщення капітального будівництва.

11. Які екологічні проблеми виникають у зв'язку з виробництвом будівельних матеріалів і організацією будівництва?

12. Значення транспорту в народногосподарському комплексі України.

13. Вплив транспорту на поглиблення територіального поділу праці.

14. Місце будівництва в розвитку і розміщенні продуктивних сил України.

15. Сучасний стан основних галузей промисловості будівельних матеріалів в Україні.

16. Охарактеризуйте діяльність окремих видів транспорту.

17. Які показники використовують для оцінки стану роботи транспорту при здійсненні перевезень пасажирів?

18. Які показники використовують для оцінки роботи транспорту при перевезеннях вантажів?

19. Які переваги комбінованих (змішаних) транспортних перевезень?

20. В чому полягає сутність формування та використання міжнародних транспортних коридорів, яка їх перевага?

21. Розкрийте особливості роботи залізничного транспорту по забезпеченню міжгалузевих та міжрегіональних транспортних зв'язків.

22. Розкрийте особливості роботи автомобільного транспорту по забезпеченню міжгалузевих та міжрегіональних транспортних зв'язків.

ТЕМА 9: ХІМІЧНИЙ І ЛІСОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКСИ УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль і місце хімічного та лісопромислового комплексу в народному господарстві України.

Питання для самостійного вивчення

1. Сутність, роль і місце в народному господарстві хімічного комплексу.
2. Сировинна база хімічної промисловості України.
3. Особливості розміщення, проблеми і перспективи розвитку комплексу хімічних виробництв.
4. Роль і місце в народному господарстві лісопромислового комплексу та основні фактори його розвитку і формування.
5. Структура і територіальна організація лісопромислового комплексу.
6. Проблеми і перспективи розвитку лісопромислового комплексу України.

Основні поняття

Хімічний комплекс – один з провідних у структурі економіки народногосподарського комплексу України, виробляє продукцію для всіх основних галузей промисловості, транспорту, сільського господарства, оборони, побутового обслуговування тощо.

Гірничохімічна промисловість – галузь хімічної промисловості, що спеціалізується на видобутку різноманітної природної сировини для інших галузей хімічної промисловості і перш за все для основної хімії.

Мікробіологічна промисловість – галузь хімічної промисловості, що виготовляє кормові дріжджі, білково-вітамінні концентрати, антибіотики немедичного призначення.

Основна (неорганічна) хімія – галузь хімічної промисловості,

що виробляє різні кислоти, луги, соду, мінеральні добрива, деякі хімічні елементи (хлор), вибухові речовини, нафтопродукти, папір, хімічні волокна тощо. Ця галузь використовує переважно мінеральну сировину - сірку, сірчаний колчедан, кухонну і калійні солі, фосфорити, вапняки, а також різноманітні промислові відходи, в тому числі відходи, що містять сірку (відходи металургійних підприємств і електростанцій), гази нафто- і коксохімії.

Лісопромисловий комплекс (ЛПК) – це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини.

Лісозаготівельна промисловість – проводить лісосічні роботи, вивозить і сплавляє деревину та здійснює її первинну обробку. Її продукцією є ділова деревина (використовують у лісопилянні, фанерному, тарному і целюлозному виробництві, у будівництві, гірничодобувній промисловості), дрова (використовують як паливо), а також сировина для лісохімічної промисловості.

Деревообробна промисловість – здійснює переробку деревини й виготовляє з неї широкий асортимент матеріалів, напівфабрикатів і готових виробів для населення й народного господарства.

Целюлозно-паперова промисловість – об'єднує підприємства, які з рослинної сировини виробляють папір, картон та вироби з них, штучне волокно, фібру і напівфабрикати (деревну масу), целюлозу.

Лісохімічна промисловість – включає: пірогенетичне (суха перегонка деревини), каніфольно-терпентинне, смоло-терпентинне, хвойно-ефірне та дьогте-курильне виробництва.

Гідролізна промисловість – об'єднує підприємства, які методом гідролізу деревини й нехарчової рослинної сировини виробляють етиловий спирт, кормові дріжджі, глюкозу та ксиліт, органічні кислоти, лігнін та ін.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть природні і економічні передумови розвитку хімічної промисловості України.
2. Який вплив чинить хімічна промисловість на розвиток і розміщення продуктивних сил?
3. Обґрунтуйте особливості і принципи розміщення галузей основної хімії України.

4. Охарактеризуйте сучасний стан хімічної промисловості України.
5. У чому полягають основні функції лісопромислового комплексу?
6. Що ви розумієте під лісовим господарством?
7. Яка роль лісозаготівельної промисловості?
8. Назвіть найбільші підприємства целюлозно-паперової промисловості України і поясніть принципи їх розміщення.
9. Які основні напрями подальшого розвитку лісопромислового комплексу України?
10. Науково-технічний прогрес в хімічній промисловості.
11. Сучасні тенденції розвитку хімічної промисловості.
12. Сучасні проблеми розміщення деревообробної промисловості України.
13. Перспективи розвитку лісопромислового комплексу України.

ТЕМА 10: ТУРИСТИЧНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета роботи: визначити роль і місце туристичного комплексу в народному господарстві України.

Питання для самостійного вивчення

1. Сутність, роль і місце в народному господарстві туристичного комплексу.
2. Економічні основи туристичної галузі.
3. Особливості розміщення, проблеми і перспективи розвитку туристичного комплексу.

Основні поняття

Туризм - це форма масового подорожування та відпочинку з метою ознайомлення з навколишнім середовищем, що характеризується екологічною, освітянською та іншими функціями.

Сучасна наука поділяє розвиток туризму на декілька етапів залежно від зміни наступних факторів:

- мотивації подорожей;

- способу подорожей і розвитку транспортних засобів;
- кількості подорожуючих і охоплення туризмом різних верств населення.

Туристична індустрія - це сукупність виробництв різних галузей господарства, закладів культури, освіти, науки, що забезпечують створення матеріально-технічної бази туризму, підготовку кадрів та процес виробництва, реалізації і споживання туристичного продукту на основі використання природних багатств, матеріальних і духовних цінностей суспільства.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття « туризм », « турист », « суб'єкти туристичної діяльності », « сфера туризму ».
2. Які основні етапи розвитку туризму?
3. Які фактори стимулюють туристичні обміни?
4. Охарактеризуйте основні вимоги та очікування потенційних туристів.
5. Назвіть основні економічні та соціальні функції туризму.
6. Як проводиться розрахунок економічного впливу витрат туристів?
7. Назвіть роль і місце туризму в народному господарстві.

Задачі для самостійного розв'язання

Задача 1

Визначити у ВВП країни частку окремих галузей народного господарства і його структуру, якщо загальний обсяг виробництва ВВП становить 388,9 млрд грн., у тому числі галузей промисловості – 190,5 млрд грн., будівництва – 0,5 %, галузей сільського господарства – 14,5 %, решти галузей – 122,6 млрд.грн.

Задача 2.

Визначити рівень та індекси електромісткості кожної галузі та економіки країни загалом. Вихідні дані представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2 – Обсяг виробництва продукції та споживання електроенергії по деяким галузям економіки України

Галузь	Обсяг виробництва продукції, млн. грн.		Споживання електроенергії, млрд. кВт / год.	
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
Промисловість	655000	660000	68	70
Сільське господарство	82000	78000	15	16
Будівництво	410000	415000	22	22

Задача 3.

За даними статистичної звітності за останні 5 років (нові статистичні дані для виконання завдання дає викладач, або їх можна знайти на сайті <http://www.ukrstat.gov.ua/>) розрахуйте процентне співвідношення обсягу реалізованої продукції галузей металургійного комплексу України. На основі отриманих розрахунків побудуйте графік динаміки розвитку металургійного комплексу та зробіть висновки.

Задача 4.

Визначити структуру виробництва електроенергії в Україні за видами електростанцій та їх частку в кВтг у загальному обсязі її виробництва, якщо за минулий рік було вироблено електроенергії всіма видами електростанцій 173,0 млрд. кВтг, у тому числі АЕС – 76,2 млрд. кВтг, ТЕС – 48,9 %, ГЕС – 7,0 %.

Задача 5.

Визначити забезпеченість народного господарства країни різними видами палива власного виробництва, якщо за рік споживається 64,2 млн. т вугілля, 65,8 млрд. м³ газу; 16,9 млн. т нафти. Обсяг власного виробництва за рік відповідно становить: вугілля – 61,7 млн.т, газу – 18,3 млрд. м³, нафти – 3,7 млн. т.

Задача 6.

Визначити обсяг і структуру експорту країни, якщо частка в ньому машин та устаткування становить 1714 млн. дол., або 10,5 %, продукції хімічної промисловості – 9,1 %, продуктів рослинного походження – 4,3 %, мінеральних продуктів – 10,8 %, продукції решти галузей – 10629 млн. дол..

Задача 7.

Визначити обсяг виробництва ВВП країни і його структуру, якщо частка в ньому галузей промисловості становить 175,5 млрд.грн, що становить 46,9%, будівництва – 0,25%, галузей сільського господарства – 14,54%, решти галузей народного господарства – 129,6 млрд.грн.

Задача 8.

Виходячи із середньорічної урожайності зернових культур в Україні за даними звітності статистики за останні три роки, визначити необхідну їх посівну площу для щорічного задоволення потреб країни в обсязі 48 млн. т,зерна.

Задача 9

Визначити обсяг і структуру імпорту країни, якщо частка мінеральних продуктів у ньому становить 6725 млн. дол., продукції галузі хімічної промисловості – 7,1%, харчової промисловості – 3,7 %, машин та устаткування – 2378 млн.дол., решти галузей 4955 млн.дол., або 31,4%.

Задача 10

Визначити потребу народного господарства в деревині і необхідний обсяг її завезення з інших країн, якщо виробництво власної деревини в країні за рік становить 7,2 млрд.м³, що становить 25% від потреби у ній народного господарства України.

Тестові завдання для самоперевірки

1. Економічна ефективність виробництва характеризується:

- а) затратами;
- б) результатом;
- в) вартістю;
- г) співвідношенням результатів і витрат.

2. Усі землі незалежно від їх цільового призначення, господарського використання та особливостей правового режиму:

- а) сільськогосподарські угіддя;
- б) вся посівна площа;
- в) пасовиська, сінокоси та рілля;
- г) земельний фонд.

3. *Промислове підприємство разом з поселенням, яке виникло при ньому:*

- а) промисловий центр;
- б) промисловий вузол;
- в) промисловий район;
- г) промисловий пункт.

4. *Система заходів, що включає інвентаризацію лісового фонду, визначення розміру щорічного користування лісом та його категорій:*

- а) лісозаготівельна промисловість;
- б) лісове господарство;
- в) лісопромисловий комплекс;
- г) лісовпорядкування.

5. *Сукупність галузей народного господарства, які зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача:*

- а) сільське господарство;
- б) промисловість;
- в) харчова промисловість;
- г) агропромисловий комплекс.

6. *Спеціалізація окремих країн на виробництві тієї чи іншої продукції або наданні послуг, якими вони обмінюються:*

- а) міжнародна спеціалізація і кооперування виробництва;
- б) міжнародні економічні відносини;
- в) зовнішньоекономічні зв'язки;
- г) міжнародний поділ праці.

7. *Виділений в межах району певний район, що охоплює господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць:*

- а) макроекономічний район;
- б) мікроекономічний р-н;
- в) економічний р-н;
- г) мезоекономічний р-н.

8. *Сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання:*

- а) вугільна і нафтова промисловість;
- б) газова і нафтова промисловість;

- в) гірничохімічна промисловість;
- г) паливно-енергетичний комплекс.

9. процес збереження і поступового об'єднання певних економічних утворень:

- а) кооперування;
- б) інтегрована господарська система;
- в) технологічна спеціалізація;
- г) економічна інтеграція.

10. Джерела забезпечення виробництва, у тому числі природні, трудові, інформаційні та фінансові:

- а) трудові і природні ресурси;
- б) природні і фінансові ресурси;
- в) виробничі ресурси;
- г) економічні ресурси.

11. Промисловість, що об'єднує підприємства, які з рослинної сировини виготовляють папір, картон та вироби з них, штучне волокно і напівфабрикати, целюлозу:

- а) лісозаготівельна промисловість;
- б) обробна промисловість;
- в) лісохімічна промисловість;
- г) целюлозно-паперова промисловість.

12. Система виробництва, обміну, розподілу і споживання, що склалася в межах України:

- а) пропорції народного господарства;
- б) структура народного господарства;
- в) територіально-виробничий комплекс;
- г) народногосподарський комплекс.

13. Ресурси, що забезпечують відновлення та розвиток життєвих сил людини, витрачених у процесі трудової діяльності:

- а) лісові;
- б) водні;
- в) земельні;
- г) рекреаційні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Сайт державної служби статистики в Україні [Електронний ресурс] – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 11.05.2014).

2. Постанова Кабінет Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» р. № 1130 від 12 вересня 2011 [Електронний ресурс] – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF> (Дата звернення: 11.05.2014).

3. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» № 603-р від 17 липня 2013 р. [Електронний ресурс] – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80> (Дата звернення: 11.05.2014).

5. Гавриш О.А., Присяжнюк Д. Стратегія розвитку хімічної промисловості. Сучасні проблеми економіки і підприємництва [Текст]: Збірник наукових праць. – Випуск 10. – Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2012. – С.12-15.

6. Григорак М.Ю., Карпунь О.В. Логістичне обслуговування. Навч. посібник. – К.: НАУ, 2010. – 150 с

7. Зеленський С.М. Проблеми та перспективи розвитку автотранспортої галузі України. / С.М. Зеленський, О.В. Жук // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – 2012. - №3 (15). С. 35-39..

9. Чортюк Ю. В. Формування еколого-економічного механізму управління логістичною системою торговельного підприємства / Ю. В. Чортюк // Сталий розвиток підприємств сфери послуг. Матеріали ІІІ всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ялта, 23-24 жовтня 2009 року). – Ялта, РВНЗ КГУ, 2009.– С. 192-195.

1415. Куденко Г. Перспективи енергозбереження в житлово-комунальному господарстві України // Стратегічні пріоритети. - 2006. - № 1. - С. 144-149

16. Олійник О. Житлово-комунальне господарство країни зачекалося глибокого реформування // Праця і зарплата. - 2007. - № 31. - С. 4

18. Сухін Є. І. Основні напрями підвищення енергоефективності у суспільному виробництві, житлово - комунальному господарстві та бюджетній сфері // Безпека життєдіяльності. - 2007. - № 4. - С. 20 – 21